

УДК 336.64:336.67

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ**

**Петров Р.І., Мяло Е.В. студенти III курсу
Напряму підготовки «Міжнародна економіка»
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»
Науковий керівник: Костюк О.В.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «УАБС НБУ»**

Анотація

У даній статті було розглянуто сучасний стан економічних відносин між Україною та ЄС, а також досліджено ефект, який Україна може отримати внаслідок підписання Угоди про асоціацію.

Ключові слова: Європейський Союз, Угода про асоціацію з ЄС, євроінтеграційні процеси.

Постановка проблеми.

Кінцевою метою національного розвитку будь-якої держави є досягнення сталого економічного зростання та підвищення добробуту країни. Реалізація зазначеної мети передбачає розв'язання завдань, що знаходяться у площині проблем формування сприятливого внутрішнього середовища для бізнесу та інвестицій, отримання легшого доступу до зовнішніх ринків, зниження енергетичної вразливості та реалізації засади екологічно сприятливого зростання. Саме тому для України досить важливе значення має вибір ефективної гео економічної моделі розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Євроінтеграційні процеси досліджено у працях таких вітчизняних науковців, як Артьомов І. В., Кудряченко А. І., Омельченко А.В., Гайдуцький П. та ін. В більшій мірі їхні роботи присвячені перевагам і недолікам інтеграції України до ЄС.

Невирішені частини досліджуваної проблеми.

Важливість вибору гео економічної моделі розвитку полягає у розв'язанні проблем взаємовідносин з рядом країн, а тому потрібно обрати ту модель, яка надасть змогу, в першу чергу, для України, досягти якнайкращого економічного результату.

Метою статті є визначення доцільності європейського вектору інтеграційного розвитку України, виявлення економічних переваг та загроз з якими може зустрітися Україна після підписання Угоди про асоціацію.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетність європейського напрямку зовнішньої політики України пояснюється необхідністю диверсифікації ринків збуту, зменшенні економічної та політичної залежності від інших країн, проведенні інноваційної модернізації виробництва задля підвищення рівня конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках та формуванні соціально-орієнтованої економіки з цілю підвищення добробуту нації.

Відколи наша держава обрала курс на євроінтеграцію, зближення з Європою розглядалося не як альтернатива вже існуючій зоні вільної торгівлі з Росією, а у якості доповнення до неї. Важливість розвитку торгово-економічних відносин України з ЄС полягає в тому, що ЄС є другим, після Росії, торговельним партнером для нашої держави. Слід зазначити, що в 2013 році експорт України до ЄС скоротився на фоні загального тренду скорочення експортних поставок на 7,5%, але у географічному розподілі спостерігалася диверсифікація експорту за рахунок поступової переорієнтації на європейські ринки (рис. 1), зокрема частка експорту до країн СНД знизилася на 1,4% до 35,8% (з них до Росії – на 1,9 % до 23,2%), а до Європи (у т.ч. до ЄС) зростає на 1,5% до 26,3%, до Азії – на 0,7% до 25,9%, що свідчило про поступову

переорієнтацію експортерів на нові ринки збуту. Найбільшу частку експорту до ЄС становлять чорні метали, злаки, руда та високотехнологічні товари [1].

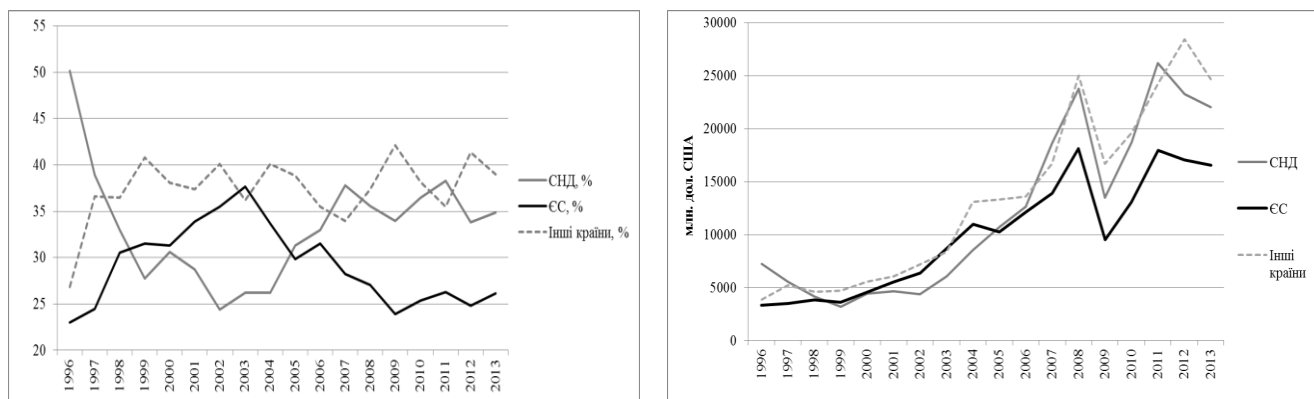

Рисунок 1 - Динаміка географічної структури експорту товарів України

Крім цього ЄС також є найбільшим інвестором в економіку України (76,4% загального обсягу) [1]. При цьому досить значною проблемою залишається якість інвестицій, адже деяка їх частина має відношення до офшорних юрисдикцій (Кіпр, Віргінські Острови, Беліз, Швейцарія (кантон Цуг)). Але навіть незважаючи на цю частку в загальній сумі залучених прямих іноземних інвестицій, Європейський Союз залишається досить важливим інвестором в економіку України.

Таблиця 11.3 – Прямі іноземні інвестиції у відносинах Україна-ЄС станом 31.12.2013 р.

Країни	Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн ЄС			Країни	Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з країн ЄС		
	млн. дол. США	% від обсягу ПІІ з України до країн світу	% від обсягу ПІІ з України до ЄС		млн. дол. США	% від обсягу ПІІ в Україну з країн світу	% від обсягу ПІІ в Україну з країн ЄС
Всього до країн ЄС	6060,7	91,50%	99,26%	Всього з країн ЄС	44423	76,38%	94,93%
Кіпр	5818,5	88,49%	96,00%	Кіпр	19035,9	32,73%	42,85%
Латвія	98,8	1,50%	1,63%	Німеччина	6291,8	10,82%	14,16%
Польща	56,4	0,86%	0,93%	Нідерланди	5561,5	9,56%	12,52%
Нідерланди	14,2	0,22%	0,23%	Австрія	3257,5	5,60%	7,33%
Угорщина	12,2	0,19%	0,20%	В. Британія	2714,1	4,67%	6,11%
Німеччина	9,4	0,14%	0,16%	Франція	1825,8	3,14%	4,11%
Австрія	6,1	0,09%	0,10%	Італія	1267,8	2,18%	2,85%
Італія	0,4	0,01%	0,01%	Польща	845,4	1,45%	1,90%
				Угорщина	689,4	1,19%	1,55%
				Люксембург	680,5	1,17%	1,53%
Всього України з	6 575,3			Всього до України	58 156,9		

На сьогодні нездатність залучити іноземні інвестиції в значних обсягах – є тим, що тягне нашу країну вниз. Серйозними перешкодами для їх збільшення залишаються нестабільне законодавство, корпоративне рейдерство, недоліки в імплементації законів, затримки і непрозорість у поверненні ПДВ, корупція та низький рівень захисту прав власності. Наразі єдиним, що може запропонувати Україна інвесторам є порівняно низький рівень оплати кваліфікованої праці та дешева ціна активів. Але для бізнесу це не грає найважливішу роль, так як для нього більш важливим є мінімальна кількість податків та легкість ведення бізнесу. Інвестуючи свої кошти, будь-який інвестор в першу чергу, задасть собі питання – «Що може статися в тій чи іншій країні з моїми коштами чи проектом? Яка мені від цього вигода?». В цьому плані євроінтеграційний вектор розвитку України може посприяти покращенню інвестиційного клімату, адже він передбачає проведення тих реформ, які конче необхідні Україні. В цьому випадку, на думку європейців, досить важливою реформою є саме реформа правосуддя.

Чутливість і вразливість української економіки в цілому, і торговельних відносин безпосередньо до існуючих викликів формує першочергові поточні завдання оптимізації та збалансування умов співпраці за всіма існуючими інтеграційними векторами та проведення цілеспрямованої стимулюючої щодо експорту і конкурентної щодо імпорту економічної політики. В цьому сенсі Угода про асоціацію з ЄС допомагає досягти цілей економічної політики і наближує Україну до її кінцевої мети, оскільки передбачає:

1) кращий доступ на ринок ЄС (ключові елементи покращення доступу: нульові ставки ввізних мит на промислову продукцію, лібералізація ввізних мит на сільськогосподарські товари; лібералізація торгівлі послугами; гармонізація та узгодження ТБТ/ СФЗ);

2) посилення конкуренції на внутрішньому ринку, що призведе до кращих умов пропозиції для споживача;

3) прозоре і передбачуване внутрішнє регуляторне середовище, привабливе для інвесторів (через гармонізацію спільних політик України ЄС);

4) регулювання у сфері ТБТ / СФЗ, яке узгоджене зі світовою практикою;
5) підвищення захисту прав інтелектуальної власності, що стимулюватиме інновації;

6) підвищення ефективності та прозорості державних видатків;

7) посилення захисту прав споживачів та робітників.

Приблизно 25 країн співпрацюють з ЄС у форматі асоціації. Проте, формат Угоди, що був запропонований Україні відрізняється тим, що її дія поширюється на торгівлю не тільки товарами, а й послугами, включає доступ до ринків державних закупівель тощо. Вона передбачає досягнення максимально можливої економічної інтеграції. Слід зазначити, що даний формат угоди не має аналогів в попередній практиці ЄС.

Поглиблена ЗВТ є ключовою частиною Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. Створення даної ЗВТ з широкомасштабним регуляторним наближенням України до стандартів ЄС сприятиме поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу.

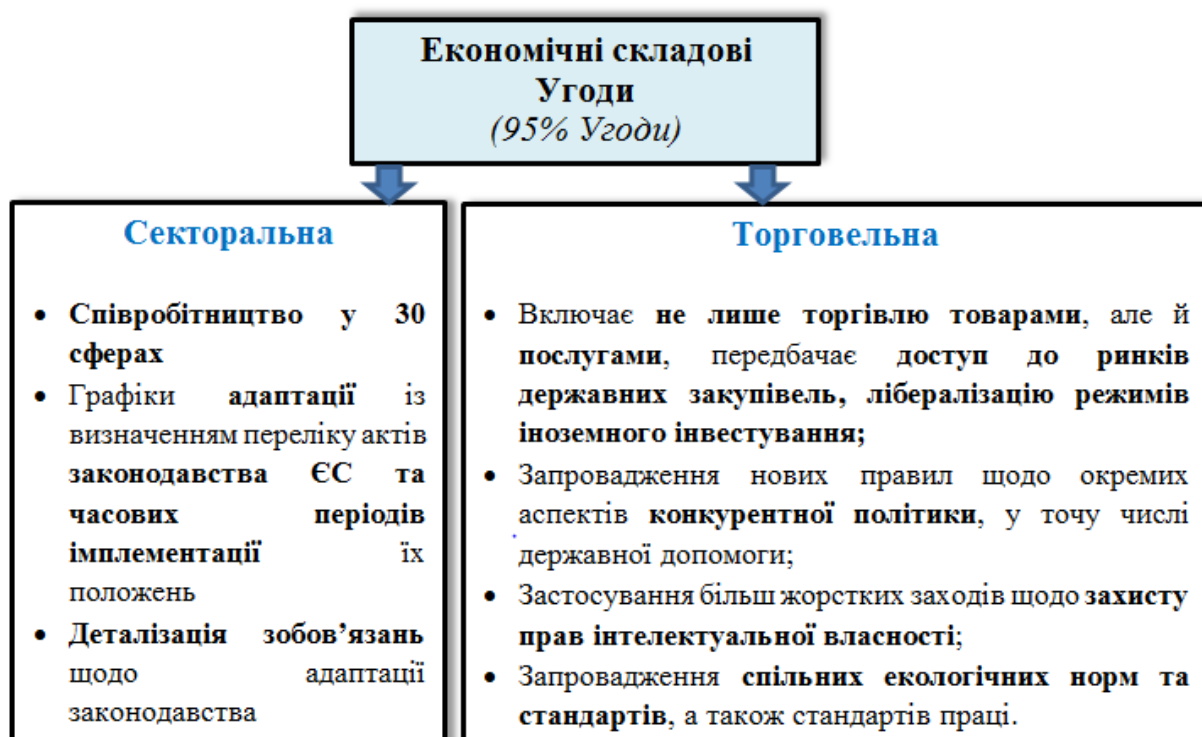

Рисунок 3 – Економічні складові Угоди про асоціацію України з ЄС

Угода про ЗВТ щодо певних сільськогосподарських товарів не передбачає повного скасування ввізного мита, але встановлює безмитні тарифні квоти на ключові експортні товари з України. Окрім того, згідно з угодою про

ЗВТ (додатку до частини 1 «Захисні заходи для експортних мит»/ ANNEX I-D to Chapter 1 Safeguard Measures For Export Duties), Україна зберігає можливість протягом 15 років застосовувати спеціальний захисний механізм - стягнення додаткового збору у визначених межах для деяких чутливих товарів (насіння соняшнику, відходів на брухт легваної сталі, нержавіючої сталі, міді, брухту чорних і кольорових металів, сировини), що допоможе виробникам підготуватися до збільшення конкуренції у майбутньому.

Урегульовано питання застосування Україною захисних заходів щодо торгівлі легковими автомобілями. Так, Україна поступово, впродовж 10 років скасує увізні мита на легкові автомобілі (товарна позиція УКТЗЕД 8703, по 1% на рік), але залишає за собою право після проведення розслідування компетентними органами та повідомлення ЄС застосовувати захисні заходи (підвищити увізне мито до рівня 10%) за умови, якщо: 1) імпорт перевищує встановлений обмежувальний обсяг; 2) частка авто походженням з ЄС на внутрішньому ринку перевищує показник, встановлений для певного року.

Таблиця 1 – Зміна тарифного захисту Сторін по Угоді про асоціацію

	Середня арифметична ставка увізного мита					
	діюча		з моменту набуття чинності		11-й рік	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
Всього по Митному тарифу	4,95	7,6	2,42	0,5	0,32	0,05
По товарах груп УКТЗЕД 01-24 (сільське господарство)	9,24	19,8	6,77	0,6	1,38	0,24
По товарах групи УКТЗЕД 25-97 (промислові та перероблені с/г товари)	3,67	3,9	1,12	0,5	0,00	0,00

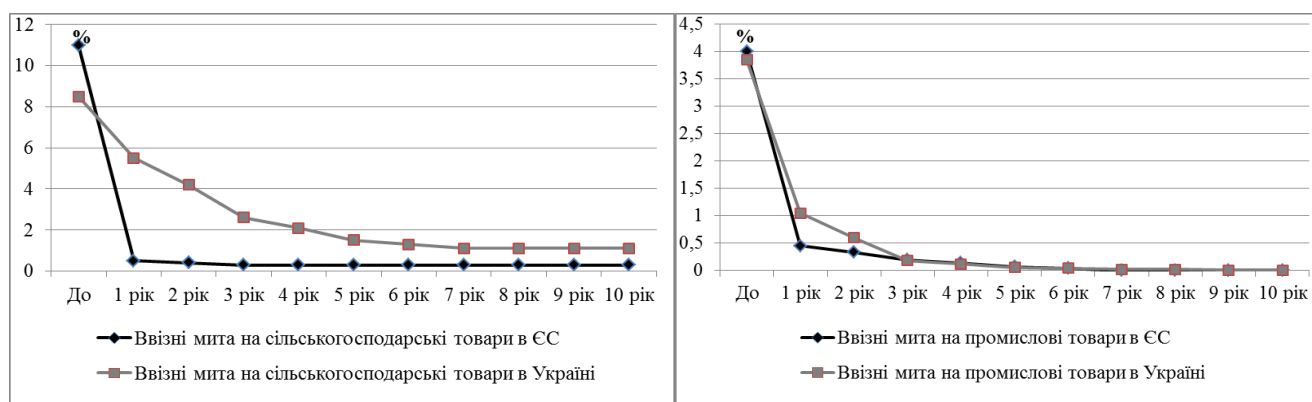

Рисунок 4 – Зміна ставок тарифного захисту за окремими товарними позиціями відповідно до положень Поглибленої ЗВТ протягом перехідного

періоду

Таким чином, внаслідок суттєвого зниження тарифного захисту з боку ЄС українські підприємства зможуть заощаджувати значні суми коштів і направляти їх на вдосконалення виробництва. За оцінками експертів, очікуваними наслідками від запровадження ЗВТ з ЄС наступні: зростання обсягів експорту товарів – на 2% щорічно, у частині обсягів імпорту – приріст на 0,8%.

Угода про асоціацію також передбачає приведення регуляторного середовища України у відповідність з європейським. Вона містить перелік з понад 350 директив та інших нормативних актів ЄС, з якими має бути поступово гармонізоване законодавство України (рис. 5) і, відповідно до чого, ЄС готовий надати технічну і фінансову допомогу у реалізації положень Угоди про асоціацію.

Рисунок 5 – Сфери гармонізації законодавства України

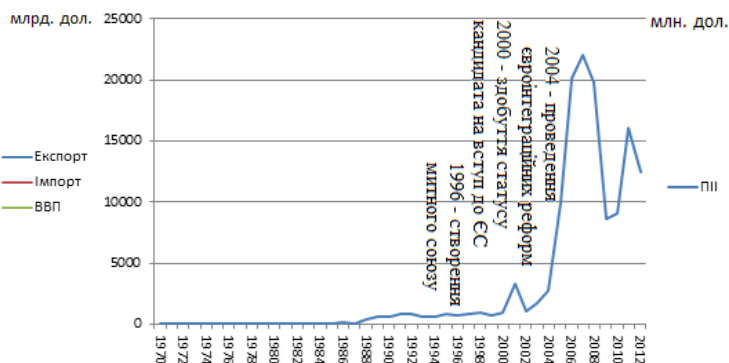
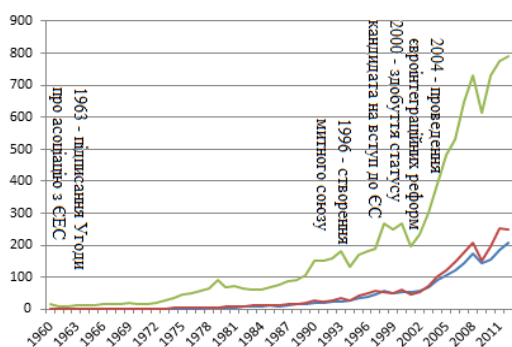

Рисунок 6 – Динаміка основних економічних показників Туреччини [2]

Розглядаючи досвід Туреччини, як країни, що найдовше співпрацює з ЄС у форматі асоціації, можна стверджувати, що її вибір в сторону євроінтеграції мав досить позитивний ефект. Дана країна за останні 50 років перетворилася у високо розвинуту індустріальну країну з потужною економікою, яка має досить високий авторитет у своєму регіоні. Слід зазначити, що саме впровадження євроінтеграційних реформ в Туреччині, а не сам факт підписання Угоди про асоціацію, досить сильно вплинуло на інвестиційний клімат країни. Серед впроваджених реформ в 2004 р. в Туреччині можна виділити наступні: внесення поправок до конституції щодо захисту свободи думки, рівності між чоловіками та жінками; розширено права нацменшин; заборонено катування і смертну кару; переглянуто кримінальний кодекс. Саме це призвело до прискорення зростання ВВП та, слід виокремити, обсягу залучених прямих іноземних інвестицій в країну, що зросли з 2785 млн. дол. у 2004 р. до 20185 млн. дол. у 2006 р. (рис. 6). При цьому країни ЄС займають найбільшу частку інвестицій в економіку Туреччини – 70,3% від загального обсягу залучених інвестицій в економіку країни.

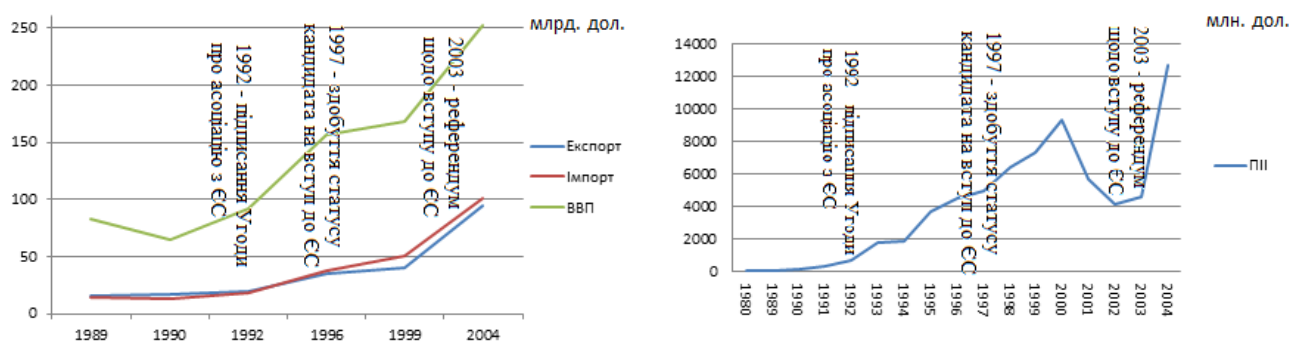

Рисунок 7 – Динаміка основних економічних показників Польщі [3]

Беручи до уваги євроінтеграційні процеси Польщі слід виокремити етап 1992-2004 рр., коли Польща співпрацювала з країнами ЄС у форматі асоціації. В цей період вона провела досить багато реформ, які були досить «болючими», але все ж таки здійснили гарний вплив на її економіку. Внаслідок структурних зрушень в економіці, зросло кількість зайнятого населення в сфері послуг та скоротилася зайнятість в сільському господарстві та промисловості. Досить негативним наслідком реформ стало безробіття, яке зростало досить швидкими

темпами. Проте згодом безробіття все ж таки вдалося приборкати і наразі воно не становить значної загрози для економіки Польщі. Розглядаючи динаміку основних економічних показників Польщі, можна знову підтвердити тезу про те, що саме проведення євроінтеграційних реформ, а не сам факт підписання Угоди про асоціацію стимулює зростання обсягу залучених прямих іноземних інвестицій в економіку країни (рис. 7). Слід зазначити, що за період 1990-1996 Польща отримала від ЄС майже 1,4 млрд. євро за програмою PHARE [3]. Ці кошти були спрямовані на реформування політичної, економічної та соціальної сфери, наближення їх до європейських норм. За цією програмою було виділено 105 млн. євро на транспортний сектор, завдяки чому була реконструйована основна автомагістраль Варшава – Катовіце – Краків, 50 млн. євро для розвитку малих та середніх підприємств, завдяки чому було створено понад 11 тисяч робочих місць, 65 млн. євро для боротьби з наслідками повеней [4].

Слід зазначити, що в період 2001-2003 помітне значне скорочення притоку інвестицій в економіку як Польщі так і Туреччини. Це можна пояснити тим, що європейські підприємства в цей час замість інвестування вкладали свої кошти в більшій мірі у депозити в банках, адже цей період характеризувався переходом країн-учасниць ЄС до нової єдиної валюти на європейському просторі – євро.

Євроінтеграційний шлях розвитку слід сприймати як курс впровадження рецептів європейського успіху на українському ґрунті. Навіть незважаючи на деякі негаразди в Європейському Союзі, він залишається для більшості країн світу взірцем успіху. Саме тому інтеграція до ЄС повинна стати для України потужним фактором мотивації для модернізації вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. UNCTADSTAT [Electronic recourse]. – Access order: // <http://unctadstat.unctad.org>

3. Murgasova Z. (2005), Post-Transition Investment Behaviour in Poland: A Sectoral Panel Analysis; IMF Working Paper, WP/05/184

4. Польща – Європейський Союз: шлях інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/1820.html>

Петров Р І. Європейський вектор інтеграційного розвитку України: перспективи реалізації національних економічних інтересів / Р.І. Петров, Е.В. Мяло; наук. кер.: О.В. Костюк // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України, Серія: Економічні науки. – 2014. – № 7.– С. 668–677.